

გამოძიებისა და გამომძიებლის სტატუსი მოქმედ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში

ჯემალ გახოკიძე

სტუ-ს სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობის ფაკულტეტის პროფესორი, სამართლის დოქტორი

მიხეილ მამნიაშვილი

სტუ-ს სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობის ფაკულტეტის პროფესორი, სამართლის დოქტორი

ზურაბ მელქაძე

სტუ-ს სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობის ფაკულტეტის პროფესორი, სამართლის დოქტორი

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია გამოძიებისა და გამომძიებლის უფლებამოსილების პროცესუალური ასპექტები; წარმოჩენილია გამოძიების ორგანიზაციის სრულყოფისა და გაუმჯობესების მიზნით არაერთ უმნიშვნელოვანესი პრობლემატიკა, ხაზგასმულია გამომძიებლის უფლებამოსილების კიდევ უფრო მეტად გაზრდა და დახვეწა; დასმულია საკითხი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში, საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელის უფლებამოსილების დარეგულირების აუცილებლობის შესახებ, რაც ეჭვგარეშეა ხელს შეუწყობს გამოძიების სწორ ორგანიზაციას, მის ოპერატიულ და სწრაფ განხორციელებას. გადმოცემულია ასევე, ის უარყოფითი და ხელისშემშლელი ფაქტორები, რაც დაკავშირებულია გამოძიების ორგანიზაციასა და გამომძიებლის უფლებამოსილებასთან ჩაატაროს ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური გამოძიება, დასმულია არაერთი საკითხი მათი სრულყოფისა და გაუმჯობესების მიმართულებით.

THE STATUS OF INVESTIGATION AND INVESTIGATOR IN ACTING CRIMINAL PROCEDURE LEGISLATION

Jemal Gakhokidze

Professor of the Faculty of Law and International Relations of Georgian Technical University, Doctor of law

Mikheil Mamniashvili

Professor of the Faculty of Law and International Relations of Georgian Technical University, Doctor of law

Zurab Melkadze

Professor of the Faculty of Law and International Relations of Georgian Technical University, Doctor of law

RESUME

The work covers the procedural aspects regarding the authority of investigation and investigator; there

are revealed a number of most important issues to perfect and improve the investigation's organization; there is underlined the increase and improvement of investigator's authority; the topic is risen in criminal procedure code on necessity of regulation of authority of investigative body's head, that without doubt will encourage the proper investigation, its operational and rapid implementation. There are also stated those negative aspects, related to investigation's organization and investigator's authority to held thought, complete and objective investigation; there are set a number of issues for their perfection and improvement.

* * * *

2009 წლის 9 ოქტომბერს მიღებული იქნა დამოუკიდებელი საქართველოს რიგით მეორე სისხლის სამართლის საროცესო კოდექსი, რომელიც ძალაში შევიდა 2010 წლის 1 ოქტომბრიდან.

სტაბილურობის თვალსაზრისით, ვერც მოქმედმა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსმა გაამართლა იმედები, ჯერ კიდევ აღნიშნული კოდექსის ძალაში შესვლამდე, კერძოდ, 2010 წლის 24 სექტემბრის კანონით, ცვლილება განიცადა დაახლოებით სამოცდაათმა მუხლმა. ძალაში შესვლის შემდეგ კანონში უკვე ორმოცდაათზე მეტი ცვლილებაა შესული, კოდექსის არასტაბილურობა, ბუნებრივია, უარყოფითად მოქმედებს როგორც სამართალგამომყენებელი ორგანოების საქმიანობაზე, ასევე ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ერთიანი საგამოძიებო-სასამართლო პრაქტიკის დანერგვის თვალსაზრისით.

მართალია ადვილი არ არის კანონმდებელმა მოახერხოს მისი რეგულაციის სფეროში შემავალი ყველა ურთიერთობის ამომწურავი მოწესრიგება, მაგრამ როდესაც საუბარია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის სრულყოფილებაზე, უპირველეს ყოვლისა, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ის, რომ კანონმა რაც შეიძლება მაქსიმალურად უნდა გაითვალისწინოს სისხლის სამართალწარმო-

ების მონაწილე სუბიექტების რეგულაციური წესები და, შესაბამისად, მათი მოქმედების სფერო და ფარგლები. სხვა სიტყვებით, თავად საპროცესო კანონმა უნდა აიძულოს საქმის მწარმოებელი ორგანოები (გამომძიებელი, პროკურორი, სასამართლო (მოსამართლე), შეასრულონ საპროცესო კანონის მოთხოვნები, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეჭვგარეშეა, რომ მათ გაუძნელდებათ კანონშესაბამისი და სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღება.

მოქმედი საპროცესო კოდექსის ირგვლივ ცალკეულ მეცნიერთა მიერ, არაერთხელ, სხვადასხვა დროს, გამოითქვა სამართლიანი და დასაბუთებული კრიტიკა, როგორც ცალკეული ინსტიტუტების, ისე მათ რეგულაციებთან დაკავშირებით¹. ნაწილი შენიშვნებისა კანონმდებელმა ყურად იღო, ნაწილი კი საკანონმდებლო დონეზე დღეისათვის არც განხილულა.

ჩვენი კვლევის საგანია მოქმედი საპროცესო კოდექსის მიხედვით გამოძიებისა და გამომძიებლის სტატუსის ორგანიზაციული წყობის განხილვა და ამ მიმართულებით ჩვენეული ხედვის გადმოცემა, რაც ინტერესმოკლებული არ უნდა იყოს.

სისხლის სამართლის პროცესი ცალკეული სტადიებისაგან შედგება. ამასთანავე, თითოეული სტადიისთვის დამახასიათებელია განსხვავებული მიზნები და ამოცანები, თავისებური პროცესუალური ფორმა, მასში მონაწილე სუბიექტების განსხვავებული წრე და ბოლოს, გადაწყვეტილებათა მიღების თავისებურებები.

საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესის ერთ-ერთ დამოუკიდებელ სტადიას გამოძიება წარმოადგენს, რომელიც მიჩნეულია პირველ, დამოუკიდებელ და საწყის სტადიად.¹

პროფ. თ. ლალიაშვილი სტადიების ნაცვლად ხმარობს სიტყვა “ეტაპს”, ამასთანავე, ის გამოძიების დაწყებამდე ჩატარებულ მოქმედებას (დანაშაულის შესახებ მიღებული ინფორმაციის გადამოწმება), რომელსაც სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს, გამოძიების წინარე ეტაპს უწოდებს.²

ჩვენი აზრით, სიტყვა “სტადიის” შეცვლა სიტყვა “ეტაპად”, მართალია, ეტიმოლოგიური მნიშვნელობისაა, მაგრამ მაინც არ უნდა იყოს გამართლებული იმ უბრალო მიზეზების გამო, რომ სისხლის სამართლის პროცესის თითოეული სტადია მნიშვნელოვანია, არ არის გამორიცხული, ცალკეული სტადიების ამონურვის შემდეგ არსებითი ხასიათის კორექცია განიცადოს შეკრებილმა მტკიცებულებებმა და მიღებული იქნეს განსხვავებული პროცესუალური გადაწყვეტილება. მაგალითად, გამოძიების სტადი-

ის ამონურვის შემდეგ პროკურორმა გამოიტანოს დადგენილება სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის ან/და საქმის სასამართლოში წარმართვის შესახებ. თვით სიტყვა “სტადიას” უფრო ზუსტი და ტევადი მნიშვნელობა (დატვირთვა) გააჩნია, ვიდრე სიტყვა “ეტაპს” და ვფიქრობთ, სწორედ გამოგვეცემს სისხლის სამართლის პროცესის მიზნებს. უფრო მეტიც, სიტყვა “სტადია” უკვე კარგა ხანია დანერგილი და აპრობირებულია ქართულ სისხლის სამართლის პროცესის თეორიასა და პრაქტიკაში.

საქართველოს მოქმედმა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსმა, წინა კოდექსთან შედარებით, განსხვავებულად წარმოაჩინა გამოძიებისა და გამომძიებლის სტატუსი სისხლის სამართალწარმოების პროცესში. ეს იმითაცაა განპირობებული, რომ კანონმდებელმა უარი თქვა რომანულ-გერმანული სამართლის სისტემაზე და შესაბამისად, წინასწარი გამოძიების ინსტიტუტზე და მას მხოლოდ გამოძიება უწოდა, ამით კი გამომძიებლის სტატუსს განსხვავებული ინტერპრეტაცია მიეცა.

გამოძიება – ესაა უფლებამოსილი პირის მიერ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით განხორციელებული მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია, დანაშაულთან დაკავშირებული მტკიცებულებების შეგროვება.

გამოძიების განმარტების დეფინიციიდან ყურადღებას იპყრობს სიტყვები “**უფლებამოსილი პირი**” და არა “**გამომძიებელი, პროკურორი**”, რასაც წინა საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებდა. ეს კი იმას გულისხმობს, რომ **გამოძიების ჩატარების უფლებამოსილებით სარგებლობს არა მხოლოდ ბრალდების მხარე** (პროკურორი, გამომძიებელი), არამედ დაცვის მხარეც (ბრალდებული, ადვოკატი), რასაც შეიძლება კერძო გამოძიება ვუწოდოთ, მაგრამ საქმე იმაშია, რომ გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოზე მაინც ძალზე ბევრია დამოკიდებული, რადგანაც სწორედ ეს ორგანოები არიან ვალდებული მომხდარი დანაშაულის შესახებ მიღებული ინფორმაციის შემთხვევაში დაიწყონ გამოძიება, ჩატარონ საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული საგამოძიებო და პროცესუალური მოქმედებები, მიჰყავთ გამოძიება, ეკისრებათ დანაშაულის გახნის მოვალეობა, ინყებენ **სისხლისსამართლებრივ** დევნას, უფლებამოსილები არიან ცალკეულ სუბიექტთა მიმართ გამოიყენონ საპროცესო ხასიათის იძულებითი ღონისძიებები და ა.შ. ისინი “**საქმის მწარმოებელ ორგანოებად**” იწოდებიან, ხოლო სხვა დანარჩენი სუბიექტები (დაცვის მხარე) უერთდებიან მაშინ, როდესაც მხილებულია ბრალდებული პირი და იწყება სისხლის-სამართლებრივი დევნის სტადია.

1 ჯ. გახოკიძე, ი. გაბისონია, მ. მამნიაშვილი, პ. მონიავა, საგამოძიებო სამართალი, წიგნი პირველი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2018, გვ. 141-143;

2 თ. ლალიაშვილი, საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2015, გვ. 44-45

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-100 მუხლის თანახმად, დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში, **“ოფიციალურობის პრინციპიდან”(Principle ex officio)** გამომდინარე, გამომძიებელი, პროკურორი ვალდებული არიან დაიწყონ გამოძიება, გამომძიებლის მიერ გამოძიების დაწყების თაობაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პროკურორს.

გამომძიების დაწყების საფუძველია დანაშაულის შესახებ ინფორმაცია, რომელიც გამომძიებელს ან პროკურორს მიაწოდეს, გამოვლინდა სისხლის სამართლის პროცესის დროს ან გამოქვეყნდა მასმედიაში.

დანაშაულის შესახებ ინფორმაცია შეიძლება იყოს წერილობითი, ზეპირი ან სხვაგვარად დაფიქსირებული.

პირს, რომელიც დანაშაულის შესახებ განაცხადებს, უფლება აქვს, მიიღოს დანაშაულის შესახებ შეტყობინების დამადასტურებელი წერილობითი ცნობა.

დანაშაულის შესახებ ზეპირი შეტყობინების თაობაზე დგება ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს განმცხადებელი და განცხადების მიმღები თანამდებობის პირი. გამომძიებელი უფლებამოსილია დანაშაულის შესახებ ანონიმური შეტყობინების საფუძველზე დაიწყოს გამოძიება, დაუშვებელია პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელება მხოლოდ ანონიმური შეტყობინების საფუძველზე.

14 წელს მიღწეულ განმცხადებელს ხელწერილის ჩამორთმევით აფრთხილებენ ცრუ დასმენისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ.

ჩვენ ვიზიარებთ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულ შეხედულებას იმის შესახებ, რომ ვიდრე გამომძიებელი დაიწყებს გამოძიებას, უნდა შეამოწმოს მიღებული შეტყობინების რეალობა, ნამდვილად იყო თუ არა ჩადენილი დანაშაული, მაგალითად, გამომძიებელმა მიიღო შეტყობინება ჩადენილი ჯანმრთელობის დაზიანების შესახებ, მაგრამ გამომძიებელმა ადგილზე გამოცხადებისას დაადგინა, რომ სინამდვილეში დანაშაულს კი არ ჰქონდა ადგილი, არამედ მეუღლეებს შორის მოხდა სიტყვიერი კამათი, ასეთი პირობების არსებობისას, გამოძიების დაწყებამდე განხორციელებული შემოწმების შედეგად გამომძიებელი არ დაიწყებს გამოძიებას; მართალია, აღნიშნულ რეგულაციას საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს, მაგრამ ეს ეტაპი მნიშვნელოვანია, რასაც პროფ. თ. ლალიაშვილი საკვებით სამართლიანად გამოძიების წინარე ეტაპს უწოდებს.³

გამომძიების დაწყების შემდეგ გამომძიებელი უფლებამოსილია, ჩაატაროს საქმიდან გამომდინარე ნებისმიერი საგამომძიებო მოქმედება, ამასთანავე, სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება მეტად

რთულია და გარკვეულ კანონზომიერებას ექვემდებარება. იგი მოქცეულია სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის ჩარჩოებში და მის ფარგლებში მოძრაობს,⁴ რაც იმას გულისხმობს, რომ საგამომძიებო მოქმედების ჩამტარებელმა უფლებამოსილმა პირმა (ბრალდება, დაცვა) მკაცრად უნდა დაიცვას საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესები.

მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ ის გარემოებაც, რომ **შესაძლებელია გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა ერთდროულად დაიწყოს**, მაგალითად, პირი დააკავეს ნარკოტიკული საშუალების რეალიზაციის დროს, ასეთი შემთხვევის არსებობისას გამომძიებელი ვალდებულია დაიწყოს გამოძიება, ჩაატაროს სრული, ყოველმხრივი და ობიექტური გამოძიება, შეკრიბოს ბრალდების დამადასტურებელი მტკიცებულებები, დააკავოს დანაშაულში მხილებული პირი, ხოლო პროკურორმა წარუდგინოს ბრალდება; ანუ, ასეთ დროს გამოძიება წარმოებს კონკრეტული ბრალდებულის მიმართ, რომელიც სპეციალური გამოძიების სახელწოდებითაა ცნობილი. გამოძიების პროცესში ბრალდების მხარის მიერ კიდევ ერთხელ მოწმდება მამხილებელ მტკიცებულებათა დასაბუთებულობა და განისაზღვრება საბოლოო ბრალდება. თავის მხრივ, დაცვის მხარეცაა უფლებამოსილი ჩაატაროს საგამომძიებო მოქმედებები: გამოკითხვა, მიმართოს სასამართლოს, გამოკითხული პირი (თუ არსებობს ამის კანონიერი საფუძველი) დაკითხულ იქნეს მაგისტრატ მოსამართლის წინაშე და ა.შ. ამასთანავე, შეკრიბოს ბრალდებულის გამამართლებელი მტკიცებულებები. **შესაძლებელია ისიც, რომ გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა ერთმანეთს არ დაემთხვეს**, ჯერ დაიწყოს გამოძიება, ხოლო შემდეგ სისხლისსამართლებრივი დევნა, მაგალითად, აღმოჩენილია ადამიანის გვამი ძალადობრივი სიკვდილის ნიშნებით, მაგრამ არ არის ცნობილი დანაშაულის ჩამდენი პირი. ასეთ დროს გამომძიებელი ვალდებულია დაიწყოს გამოძიება, დაათვალიეროს შემთხვევის ადგილი და გვამი, ჩაატაროს სასამართლო-სამედიცინო და სხვა სახის ექსპერტიზები, დანაშაულის ჩამდენი პირის გამოსავლენად გაატაროს საგამომძიებო და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები, ხოლო როდესაც დადგინდება ის პირი, რომელმაც ეს ქმედება ჩაიდინა, დააკავოს იგი. მხოლოდ ამის შემდეგ იწყება სისხლისსამართლებრივი დევნა და გამოძიების პროცესში ერთვება დაცვის (ბრალდებული, ადვოკატი) მხარე, რომლებიც უფლებამოსილი არიან თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში ჩაატაროს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული საგამომძიებო მოქმედებები. ასე რომ, როგორც დავინახეთ, სისხლისსამართლებრივი დევნის სტადიიდან ხდება

3 თ. ლალიაშვილი, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 44-45.

4 სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, რ. გოგშელიძის რედაქციით, გამ. „სამართალი“, თბილისი, 2008.

შეჯიბრებითობის პრინციპის რეალიზაცია.

წინასასამართლო სხდომამდე ხუთი დღით ადრე ბრალდებისა და დაცვის მხარე ურთიერთშორის ცვლიან მტკიცებულებებს, რაზედაც დგება ოქმი, თუკი დადგინდა, რომ რომელიმე მხარემ რაიმე სახის მტკიცებულება არ გადასცა, სასამართლო უფლებამოსილია, ასეთი მტკიცებულება სცნოს **დაუმკვიდრებელ მტკიცებულებად**.

თუ გამოძიების დაწყების შემდეგ გამოიკვეთა, რომ სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება სხვა საგამოძიებო ორგანოს კომპეტენციაა, გადაუდებელ საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარების შემდეგ პროკურორმა, ქვემდებარეობის მიხედვით, დაუყოვნებლივ უნდა გადაუგზავნოს საქმე შესაბამის საგამოძიებო სამსახურს.

გამოძიება მიმდინარეობს გონივრულ ვადაში, მაგრამ არა უმეტეს შესაბამისი დანაშაულისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დადგენილი სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადისა.

პროკურორი, გამომძიებელი ვალდებულია უზრუნველყოს, რომ გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ ინფორმაცია არ გახდეს საჯარო. ამ მიზნით, ის უფლებამოსილია სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილე გააფრთხილოს, მისი ნებართვის გარეშე არ გააშუქდეს საქმეში არსებული ცნობები და გააფრთხილოს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ.

მართლმსაჯულებისა და მხარეთა ინტერესებიდან გამომდინარე, გამოძიებისა და საქმის სასამართლო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე სასამართლო უფლებამოსილია მხარის შუამდგომლობით ან საკუთარი ინიციატივით მიიღოს გადაწყვეტილება საქმის მონაწილეთა ან/და სასამართლო სხდომის დარბაზში მყოფ პირთა მიმართ განსახილველი საქმის გარკვეული მონაცემების საჯაროდ გავრცელებისაგან დაცვის შესახებ. აღნიშნული მოთხოვნის დარღვევა იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლის თანახმად, სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიებას აწარმოებენ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურისა და სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საგამოძიებო დანაყოფების გამომძიებლები.

უწყებრივი კუთვნილების მიუხედავად, ყველა გამომძიებელს თანაბარი უფლება-მოვალეობები

აქვს და მათ მიერ საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით ჩატარებული ყველა საგამოძიებო მოქმედება თანაბარი ძალისაა.

გამომძიებელს, რომელიც უშუალოდ არ იძიებს სისხლის სამართლის საქმეს, უფლება აქვს, პროკურორის დავალებით, ისე, რომ პროკურორმა არ გამოიტანოს დადგენილება საგამოძიებო ჯგუფის შექმნის შესახებ, რასაც წინა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 278-ე მუხლი ითვალისწინებდა, აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით ჩაატაროს საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული ყველა საგამოძიებო მოქმედება.

თუმცა, საგამოძიებო პრაქტიკის შესწავლამ დაგვანახა, რომ საპროცესო კანონმდებლობის ეს მოთხოვნები ცალკეულ შემთხვევებში იგნორირებულია, საკითხის შესწავლისას შეგვხვდა ისეთი შემთხვევები, როდესაც პოლიციის ორ ან მეტ გამომძიებელს, რომლებსაც საქმე წარმოებაში არ ჰქონდათ მიღებული, ჩატარებული აქვთ საგამოძიებო მოქმედებები ისე, რომ ამის შესახებ პროკურორის დავალება საქმეში არ მოიპოვება, კერძოდ, ივანე გურგენაშვილის, იოსებ გვაზავას და დიჩი კერვალიშვილის ბრალდების საქმეზე, დანაშაული გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის “ზ” და “გ” ქვეპუნქტებით, საგამოძიებო მოქმედებები ჩაატარა პოლიციის სამმა გამომძიებელმა ისე, რომ ამის შესახებ მათ პროკურორისაგან დავალება არ მიუღიათ. კიდევ მეტი, სასამართლო სხდომაზე ქობულეთის პოლიციის გამომძიებლებმა თავიანთ დაკითხვებში განმარტეს, რომ საგამოძიებო მოქმედებები ჩაატარეს არა პროკურორის დავალებით, არამედ ბათუმის პოლიციის გამომძიებლის მითითებით, ამდენად, სხვა პოლიციის გამომძიებელთა მიერ ყველა საგამოძიებო მოქმედება (ჩხრეკა, ამოღება, დაკითხვა და ა.შ.) წაწარმოებია საპროცესო კანონმდებლობის უხეში დარღვევით, რის გამოც საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლის თანახმად, ისინი ცნობილნი უნდა ყოფილიყვნენ დაუშვებელ მტკიცებულებად⁵. ანალოგიური დარღვევები გამოვლინდა ზ. გ.-ის ბრალდების საქმის გამოძიების პროცესში, როდესაც პოლიციის სხვა გამომძიებელმა, რომელიც არ იძიებდა აღნიშნულ საქმეს, ჩაატარა სხვადასხვა სახის საგამოძიებო მოქმედება (ჩხრეკა, დაკითხვა და ა.შ.) და მას საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარების შესახებ დავალეული ჰქონდა არა პროკურორის, არამედ პოლიციის განყოფილების უფროსის მიერ.⁶

აღნიშნულიდან გამომდინარე, იბადება კითხვა, უმჯობესი ხომ არ იქნებოდა, ცალკე მუხლით გათვალისწინებულიყო საგამოძიებო ჯგუფის შექმნის რეგულაცია, როგორც ამას წინა სისხლის სამართლის

5 საქმე NN1712207130003, ბათუმის სასამართლო

6 საქმე №01023114001, ზ. გ.-ის ბრალდების საქმე

საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებდა, ჩვენეულ ხედვას ამ საკითხზე იზიარებს ი. ხუციშვილი.⁷

ნინა საპროცესო კოდექსთან შედარებით, მოდიფიკაცია განიცადა საგამოძიებო ქვემდებარეობის და ტერიტორიული საგამოძიებო ქვემდებარეობის ინსტიტუტმა, თუკი ადრე მოქმედი საპროცესო კოდექსის 62-ე მუხლი ადგენდა საგამოძიებო უწყებათა შორის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ კონკრეტულ დანაშაულთა ქვემდებარეობის ნუსხას, ხოლო 63-ე მუხლში განსაზღვრული იყო საგამოძიებო ორგანოთა ტერიტორიული საგამოძიებო ქვემდებარეობა, მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 35-ე და 36-ე მუხლების შესაბამისად საგამოძიებო ქვემდებარეობას და ტერიტორიულ საგამოძიებო ქვემდებარეობას განსაზღვრავს საქართველოს გენერალური პროკურორი, თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

“სისხლის სამართლის საქმეთა საგამოძიებო და ტერიტორიული საგამოძიებო ქვემდებარეობის განსაზღვრის თაობაზე” საქართველოს გენერალური პროკურორის 2019 წლის 23 აგვისტოს № 3 ბრძანება განსაზღვრავს როგორც უწყებრივ, ისე ტერიტორიულ საგამოძიებო ქვემდებარეობას.

ხსენებული ბრძანებით უწყებრივი ქვემდებარეობა დადგენილია შემდეგნაირად: სისხლის სამართლის საქმე, როგორც წესი, განეკუთვნება შინაგან საქმეთა ორგანოების გამომძიებლის საგამოძიებო ქვემდებარეობას, თუ ამ ბრძანებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

პროკურატურის გამომძიებლის საგამოძიებო ქვემდებარეობას განეკუთვნება შემდეგი საქმეები: საქართველოს პრეზიდენტის, საქართველოს პარლამენტის წევრის, საქართველოს მთავრობის წევრის, საქართველოს მოსამართლის, სახალხო დამცველის, გენერალური აუდიტორის, ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრის, საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩისა და დესპანის, პროკურატურის თანამშრომლის, პოლიციელის, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოსამსახურის, სახელმწიფო ინსპექტორის, სახელმწიფო ინსპექტორის მოადგილის, სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის გამომძიებლისა და მოსამსახურის, თანამდებობაზე მყოფი უმაღლესი სამხედრო ან უმაღლესი სპეციალური წოდების მქონე ოფიცრის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ ჩადენილ დანაშაულთა თაობაზე. პროკურატურის გამომძიებლის საგამოძიებო ქვემდებარეობას განეკუთვნება აგრეთვე საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 164¹, 182-ე მუხლის მეორე ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით, 220-ე, 221-ე, 332-ე, 335-ე, 337-ე, 344-ე, 194-ე და 194¹ მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულებები. აქვე უნდა აღინიშნოს,

რომ საგამოძიებო ქვემდებარეობას შორის კონკურენციის შემთხვევაში, ანუ როდესაც პროკურატურის გამომძიებლის ქვემდებარეობის სისხლის სამართლის საქმე მიეკუთვნება იმავდროულად სხვა რომელიმე ორგანოს საგამოძიებო ქვემდებარეობას, გამოძიებას ახორციელებს პროკურატურა.

საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შესაბამისი სამსახურის საგამოძიებო დანაყოფის გამომძიებლები იძიებენ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 182-ე, 189-ე, 189¹, 190-ე, 192-ე, 192¹ 193-ე, 195¹ - 201-ე, 204¹, 205-ე - 213-ე, 214-ე (გამონაკლისების გათვალისწინებით), 216-ე - 219 და 220¹ მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულებებს, აგრეთვე 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ პუნქტით, 220-ე და 221-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულებებს, თუ ისინი გამოვლენილია ფინანსთა სამინისტროს სამსახურის მიერ.

საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს საგამოძიებო დანაყოფის გამომძიებლები იძიებენ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 356-ე - 259-ე, 383-ე - 392-ე, 394-ე - 403-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულებებს, აგრეთვე იმ დანაშაულს, რომელიც ჩადენილია საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული დაწესებულებების ტერიტორიაზე და სამხედრო ნაწილებში.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს:

ა) გენერალური ინსპექციის გამომძიებლები იძიებენ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემის მომსახურის, მათ შორის, კერძო აღმასრულებლის მიერ ჩადენილ საქართველოს სსკ 332-ე, 333-ე, 335-ე, 337-ე-342-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულებებს; აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე ჩადენილ საქართველოს სსსკ 342¹, 378-ე, 378¹, 378², 379-ე, 380-ე და 381-ე (თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებულ განაჩენის შეუსრულებლობის ნაწილში) მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულებებს, აგრეთვე აღმოსავლეთ საქართველოში განლაგებული პენიტენციური დაწესებულების ტერიტორიაზე ჩადენილ დანაშაულს;

ბ) საგამოძიებო დეპარტამენტის გამომძიებლები იძიებენ დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე ჩადენილ, საქართველოს სსკ 342¹, 378-ე, 378¹, 378², 379-ე, 380-ე და 381-ე (თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებულ განაჩენის შეუსრულებლობის ნაწილში) მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულს, აგრეთვე დასავლეთ საქართველოში განლაგებული პენიტენციური დაწესებულების ტერიტორიაზე ჩადენილ დანაშაულს;

სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის გამომძიებლები იძიებენ:

ა) საქართველოს სსკ 144¹-144³ მუხლებით, 332-ე

7 ს. ხუციშვილი, პროკურორი და გამოძიების პროცესუალურ-ორგანიზაციული თავისებურებები, წარდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, სტუ, 2015, გვ. 72-73.

მუხლის მესამე ნაწილის “ბ” და “გ” ქვეპუნქტებით, 333-ე მუხლის მესამე ნაწილის “ბ” და “გ” ქვეპუნქტები, 335-ე მუხლის ან/და 378-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ დანაშაულს, თუ იგი ჩადენილია სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის (გარდა საქართველოს გენერალური პროკურორისა და საქართველოს გენერალური პროკურატურის სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საგამოძიებო დანაყოფში გამოძიების საპროცესო ზედამხედველობის (უნდა იყოს ხელმძღვანელი - ხაზგასმა ჩვენია) განმახორციელებელი სტრუქტურული ერთეულის პროკურორისა, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსისა), აგრეთვე მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის (გარდა სახელმწიფო ინსპექტორის, სახელმწიფო ინსპექტორის მოადგილისა, სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის გამომძიებლისა და მოსამსახურეების) მიერ.

ბ) სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის (გარდა საქართველოს გენერალური პროკურორისა და საქართველოს გენერალური პროკურატურის სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საგამოძიებო დანაყოფში გამოძიების საპროცესო ზედამხედველობის (უნდა იყოს ხელმძღვანელი - ხაზგასმა ჩვენია) განმახორციელებელი სტრუქტურული ერთეულის პროკურორისა, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის გამომძიებლისა და მოსამსახურეებისა) მიერ ჩადენილ სხვა დანაშაულს, რომელმაც გამოიწვია პირის სიცოცხლის მოსპობა და რომლის ჩადენის დროს ეს პირი იმყოფებოდა დროებით მთავსების იზოლატორში ან პენიტენციურ დაწესებულებაში ან/და ნებისმიერ სხვა ადგილას, სადაც სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის, მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ, თავისი ნების საწინააღმდეგოდ, აკრძალული ჰქონდა ადგილსამყოფელის დატოვება ან/და აღნიშნული პირი სხვაგვარად იმყოფებოდა სახელმწიფო ეფექტური კონტროლის ქვეშ.

თუ საქართველოს სსკ 383 - 403-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაული ჩადენილია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მოსამსახურის მიერ, დანაშაულს იძიებს ამავე უწყების საგამოძიებო დანაყოფი.

საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის საგამოძიებო ქვემდებარეობას განეკუთვნება: სსკ 142-ე, 142¹, 223-ე, 230-ე - 235-ე, 308-ე - 321¹, 322¹, 322², 323-ე - 330⁵, 331, 331², 343-ე, 345-ე, 366-ე, 351-ე და 404 - 410 მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულები.

საქართველოს სსკ 222-ე, 236-ე, 322 1, 331-ე, 344-ე, 344¹, 353-ე, 353¹, 362-ე, 370-ე, 373-ე, 374-ე, 375-ე და 376-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშა-

ულები, იმ შემთხვევაში, თუ გამოვლენილია სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ.

ერთ წარმოებაში რამდენიმე ბრალდების (ერთი ან რამდენიმე პირის მიმართ) გაერთიანებისას საქმეს იძიებს გამომძიებელი, რომლის საგამოძიებო ქვემდებარეობასაც განეკუთვნება საქმე უფრო მძიმე დანაშაულის თაობაზე.

რაც შეეხება ტერიტორიულ საგამოძიებო ქვემდებარეობას, გამოძიებას აწარმოებს გამომძიებელი, რომლის იურისდიქციაც ვრცელდება ტერიტორიაზე, სადაც დანაშაული მოხდა, ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ჩადენილია რამდენიმე დანაშაული, საქმეს იძიებს გამომძიებელი, რომლის საგამოძიებო ქვემდებარეობასაც განეკუთვნება ყველაზე მძიმე დანაშაული.

შესაძლებელია გამოძიების პროცესში გამოვლინდეს, რომ საქმე უწყებრივად ან ტერიტორიულად განეკუთვნება სხვა გამომძიებლის ქვემდებარეობას. ასეთ დროს გამომძიებელი ვალდებულია ჩაატაროს გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედებები და საქმე გადასცეს პროკურორს საგამოძიებო ქვემდებარეობის მიხედვით წარმართვისათვის, ქვემდებარეობასთან დაკავშირებით დავის არსებობის შემთხვევაში გადაწყვეტილებას იღებს ზემდგომი პროკურორი.

ამასთან ერთად, საქართველოს გენერალური პროკურორი ან მის მიერ უფლებამოსილი პირი უფლებამოსილია საგამოძიებო ქვემდებარეობის მიუხედავად, ერთი საგამოძიებო ორგანოდან ამოიღოს საქმე და გამოსაძიებლად გადასცეს სხვა საგამოძიებო ორგანოს.

თუ ბოლო ათი წლის განმავლობაში თვალს გადავავლებთ საპროცესო კანონმდებლობაში გამომძიებლის სტატუსის ევოლუციას, დავინახავთ, რომ სისხლის სამართალწარმოების პროცესში მას რამდენჯერმე შეეცვალა უფლებამოსილება და მის სტატუსს არაერთგვაროვანი ინტერპრეტაცია ჰქონდა მიცემული. კერძოდ, წინა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიღებისთანავე გამომძიებელი მოიაზრებოდა ბრალდების მხარედ. ის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, პროკურორთან, მომკვლევ ორგანოსთან, მომკვლევთან, საგამოძიებო ორგანოს უფროსთან, დაზარალებულთან, სამოქალაქო მოსარჩელესთან და მათ წარმომადგენლებთან ერთად ბრალდების მხარედ გვევლინებოდა. ამასთანავე, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის შესაბამისად, ასევე ახორციელებდა საჯარო სისხლისსამართლებრივ დევნასაც, გამომძიებელი უფლებამოსილი იყო პირისათვის წაეყენებინა ბრალდება, შეედგინა საბრალდებო დასკვნა, რასაც დასამტკიცებლად წარუდგენდა ზედამხედველ პროკურორს.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცე-

სო კოდექსის 2005 წლის 25 მარტის №1204 ცვლილებებით, მე-15 მუხლიდან ამოღებულ იქნა გამოძიების, როგორც ბრალდების მხარის, უფლებამოსილება. ამავე დროს მას შეუნარჩუნდა საჯარო სისხლისსამართლებრივი დევნის სტატუსი. ამასთანავე, პროკურორის თანხმობით, გამოძიებელს უფლება ჰქონდა პირისათვის ბრალდების წაყენებისა. რაც შეეხება საბრალდებო დასკვნას, მას ადგენდა მხოლოდ პროკურორი, რის შემდეგაც საქმე საბრალდებო დასკვნით არსებითად განსახილველად წარიმართებოდა სასამართლოში.

გამომძიებლის სტატუსთან დაკავშირებით, თავიდანვე ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც არაერთგვაროვანი მოსაზრებები იყო გამოთქმული. ჯერ კიდევ, 1997 წელს შედგენილი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის პროექტით, გამოძიებელი აღარ მოიხსენიებოდა არც ბრალდების მხარედ და არც სისხლისსამართლებრივი დევნის სუბიექტად. ის ნამდვილად მიუკერძოებელ, ნეიტრალურ ფიგურად იყო წარმოდგენილი. სწორედ ამ დროიდან გამოუჩნდნენ ხსენებულ პროექტს მოწინააღმდეგეები, კერძოდ, გ. ქარქაშაძე უკიდურესად უარყოფითად აფასებდა წარმოდგენილ საპროცესო კოდექსში გამოძიებლის სტატუსს და მიაჩნდა, რომ გამოძიებელი უნდა დარჩენილიყო ბრალდების მხარედ და მისცემოდა სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების უფლება.⁸

პროფ. ი. გაბისონია თეორიული თვალსაზრისით, მართალია, დადებითად აფასებდა სისხლისსამართლებრივი დევნისა და გამოძიების პრაქტიკულ გამოჯენას “საბრალდებო გადახრისაკენ” და თავისუფალი, ნეიტრალური (მიუკერძოებელი) გამოძიებლის კონცეფციას, მაგრამ პრაქტიკული ასპექტით მას მაინც უარყოფითად აფასებდა. “გადაუწყვეტელი რჩება, – წერს მკვლევარი, – მიზანი (დამნაშავის პასუხისგებაში მიცემა) ფსიქოლოგიურად განაპირობებს გამოძიებლის საპროცესო აქტივობას და პირიქით, ადეკვატური მიზნის უქონლობა მას მკვეთრად ასუსტებს”.⁹

ავტორთა მეორე ჯგუფს მისაღებად მიაჩნდა ხსენებული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის პროექტი და ფიქრობდა, რომ გამოძიებელს

არც სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქცია უნდა ჰქონოდა და არც ბრალდების მხარე არ უნდა ყოფილიყო. მათი აზრით, გამოძიებელს უნდა მისცემოდა მხოლოდ გამოძიების ჩატარების ფუნქცია, რომელიც გარკვეული საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარების შემდეგ, თუკი შეიკრიბებოდა გამამტყუნებელი მტკიცებულებები, საქმეს გადასცემდა პროკურორს, რომელიც შეკრებდა სხვა მტკიცებულებებს, შეადგენდა საბრალდებო დასკვნას და საქმეს არსებითად განსახილველად წარიმართავდა სასამართლოში, რითაც რეალურად განხორციელდებოდა ნეიტრალური, მიუკერძოებელი გამოძიებლის კონცეფცია და პროკურორისათვის მინიჭებული სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქცია.¹⁰

ამავე შეხედულებას იზიარებდა პროფ. რ. გოგშელიძეც, რომელსაც მიაჩნდა, რომ აუცილებელი იყო ერთმანეთისაგან მკვეთრად გამიჯნულიყო გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქცია და გამოძიებლის სტატუსში უნდა დარჩენილიყო მხოლოდ გამოძიების ფუნქციები, ხოლო პროკურორს უნდა განეხორციელებინა სისხლისსამართლებრივი დევნა, როგორც ეს კლასიკური ფორმით მრავალ ქვეყანაშია.¹¹

კ. კერესელიძის მოსაზრებით, გამოძიებლის სტატუსს უნდა ჩამოსცილებოდა ბრალდების ფუნქცია, რადგან ასეთ პირობებში გამოძიებლის საქმიანობის ძირითადი აქცენტი უფრო მეტად გადატანილი იქნებოდა გამამტყუნებელ მტკიცებულებათა შეკრებისაკენ იმისათვის, რომ კანონით დადგენილ მცირე დროში მოესწრო ეჭვმიტანილისათვის ბრალდების წაყენება. მისივე აზრით, საბრალდებო დასკვნა უნდა შეედგინა არა გამოძიებელს, არამედ პროკურორს.¹²

პროფ. შ. ფაფიაშვილის აზრით, სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების უფლება უნდა ჰქონდეს მხოლოდ პროკურორს და ამ უფლების სხვადასხვა თანამდებობის პირსა და ორგანიზაციაზე გადანაწილება დაუშვებელია. “...ამით – მართებულად აღნიშნავს მკვლევარი, – მოქალაქეთათვის კანონით მინიჭებული უფლებების დარღვევის მსუყე ნიადაგის აღმოცენების “კანონიერ” ბაზას ქმნის”.¹³

თ. მამნიაშვილსაც მიაჩნია, რომ სისხლის სამარ-

8 გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, გ. ქარქაშაძე, ასეთი გამოძიებელი ღმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროთ“, 1997 წ., 11 ნოემბერი, №282.

9 ა. გაბისონია. პროკურორის სტატუსი საზღვარგარეთ და საქართველოში, თბ., 1999, გვ. 259-260, მისივე სტატია “სისხლისსამართალწარმოების გამარტივების თანამედროვე პრობლემები” (კომპაქტური სქემატური ფორმატი) ნიგნში “სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები”, თსუ, 2003, გვ. 461.

10 ე. იოსავა, მ. მამნიაშვილი, უფლებები ჩამოგვართვეს, მაინც ჩვენ გვედავებინა, გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა“, 1997, №282.

11 რ. გოგშელიძე, როგორი უნდა იყოს გამოძიებლის ხვალისდელი დღე? ნიგნში “სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები”, თსუ, 2003, გვ. 447-449.

12 კ. კერესელიძე, საგამოძიებო ფუნქცია და წინასწარი გამოძიება საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესში. ნიგნში “სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები”, თსუ, 2003, გვ. 239, 529.

13 შ. ფაფიაშვილი, სისხლის სამართლის საქმისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის აღძვრის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში. თბილისი, 1999, გვ. 18.

თაღწარმოების პროცესში მხოლოდ პროკურორის უნდა ჰქონდეს უფლება განახორციელოს სისხლის-სამართლებრივი დევნა, ხოლო გამომძიებელი უნდა იყოს ნეიტრალური ფიგურა, რომლის ფუნქციებში უნდა შედიოდეს მხოლოდ და მხოლოდ საქმის სრულყოფილი და ობიექტური გამოძიება.¹⁴

ჩვენ მიერ არაერთხელაა გამოთქმული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ გამომძიებლის სტატუსს უნდა ჩამოსცილებოდა ბრალდების ფუნქცია, რაც მხოლოდ პროკურორს უნდა დაკისრებოდა, ხოლო გამომძიებელი გამხდარიყო ნეიტრალური, მიუკერძოებელი სახელმწიფო მოხელე, რომელსაც დაეკისრებოდა მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის სრულყოფილი, ობიექტური გამოძიება, ერთნაირი გულმოდგინებით უნდა შეეკრიბა ბრალდების როგორც გამამტყუნებელი, ასევე გამამართლებელი მტკიცებულებები, დაედგინა როგორც დამამძიმებელი, ისე შემამსუბუქებელი გარემოებები, ერთმანეთისაგან მკვეთრად უნდა გამიჯნულიყო გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა.¹⁵

ამ მიმართულებით ჩვენეულ ხედვას იზიარებს პროფ. ი. აქუბარდია, მისი შეხედულებით: “გამომძიებლისა და ბრალდების ფუნქცია ერთმანეთისგან გამოყოფილი უნდა იყოს, რაც გამომძიებელს მისცემდა შესაძლებლობას, საქმის გარემოებები გამოეკვლია მართლაცდა ყოველმხრივ, სრულყოფილად და ობიექტურად”¹⁶

მოქმედმა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსმა რადიკალურად შეცვალა წინა საპროცესო კანონმდებლობის დებულებები, რომლებიც ბრალდების მხარეს და სისხლისსამართლებრივ დევნის ფუნქციას შეეხება. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, გამომძიებელი პროკურორთან ერთად ბრალდების მხარედ გვევლინება, ამასთანავე, გაუქმდა სისხლისსამართლებრივი დევნის სახეები (საჯარო, კერძო-საჯარო, კერძო, სუბსიდიური) და დისკრეციული სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქცია მხოლოდ პროკურორს დაეკისრა, რომლის განხორციელებისას იგი ვალდებულია საჯარო ინტერესებით იხელმძღვანელოს.

ასევე მნიშვნელოვნად გაიზარდა პროკურორის, როგორც საპროცესო ხელმძღვანელის ფუნქცია გამომძიების პროცესში. თუ წინა სისხლის სამართლის

საპროცესო კანონმდებლობით პროკურორის თანხმობით, გამომძიებელსაც ჰქონდა უფლება სასამართლოში წარედგინა შუამდგომლობა, ისეთი საგამომძიებო მოქმედებების ჩასატარებლად, რომლითაც იზღუდებოდა მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლებები და თავისუფლებები (ჩხრეკა, ამოღება და ა.შ.), ახალი საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის მე-6 ნაწილის “ე” ქვეპუნქტის თანახმად, ასეთი შუამდგომლობის სასამართლოში შეტანის უფლებით მხოლოდ პროკურორი სარგებლობს. ამასთანავე, მხოლოდ პროკურორია უფლებამოსილი გამოიტანოს დადგენილება პირის ბრალდების შესახებ, ასევე თავისი დადგენილებით ერთ წარმოებად გააერთიანოს სისხლის სამართლის საქმეები ან სისხლის სამართლის საქმიდან ცალკე წარმოებისათვის გამოყოს სისხლის სამართლის საქმე. გარდა ამისა, მხოლოდ პროკურორია უფლებამოსილი მიიღოს გადაწყვეტილება პროცესის მონაწილეთა დაცვის სპეციალური ღონისძიებების გამოყენების თაობაზე (სსსკ 67-70 მუხლები).

ამდენად, როგორც დავინახეთ, საპროცესო კანონმდებლობაში გამომძიებლის უფლებამოსილების შემცირების ხარჯზე, რადგანაც მას მხოლოდ გამომძიების წარმოება დაევალა, გამომძიებელს ფაქტობრივად სხვა არავითარი უფლებები აღარ გააჩნია, შესაბამისად, მკვეთრად გაიზარდა პროკურორის ფუნქციები და ის, როგორც მართებულიაა მითითებული, “დაუბრკოლებლად, ყოველგვარი შიდა წინააღმდეგობის გარეშე, ახორციელებს სისხლისსამართლებრივ დევნას მისთვის სასურველი შედეგების დადგომის მიზნით”.¹⁷

უფრო რთულადაა საქმე გამომძიებლის ორგანიზაციული და პროცესუალური დამოუკიდებლობის თვალსაზრისით და სამწუხაროდ, დღესაც გრძელდება. ამის მკაფიო გამოხატულებაა ის, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამომძიებლები ოპერატიულ-სამძებრო სამსახურების უშუალო დაქვემდებარებაში იმყოფებიან და მათი ნება-სურვილის შემსრულებლებად გვევლინებიან. საკმარისია აღინიშნოს ის, რომ გამომძიების საქმიანობის, ორგანიზაციული და მეთოდური ხელმძღვანელობის მიზნით დღემდე შსს-ს ცენტრალურ აპარატში არავითარი სტრუქტურა არ არსებობს. ყოველივე ეს უდავოა უკიდურესად უარყოფითად აისახება გამომძიების ხარისხზე და სამართლოს მიერ დადგენილ განაჩენებზე.

14 თ. მამნიაშვილი, გამომძიებლის სტატუსის სრულყოფის ცალკეული პრობლემები, საერთაშორისო სამეცნიერო კრებული „მარჯი“, 2, გვ. 71-72;

15 ჯ. გახოკიძე, მ. მამნიაშვილი, გამომძიებელი, წიგნში საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი ნაწილი), ავტ. კოლექტივი ჯ. გახოკიძის, მ. მამნიაშვილის, ი. გაბისონიას რედაქციით, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2015, გვ. 128-132; მ. მამნიაშვილი, გამომძიებლის უფლებამოსილების ზოგიერთი კონცეპტუალური საკითხი, სოხუმის უნივერსიტეტის შრომები, ტ. I. 2007, გვ. 355-356; ჯ. გახოკიძე, ი. გაბისონია, მ. მამნიაშვილი, პ. მონიავა, საგამომძიებო სამართალი, წიგნი პირველი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2018, გვ. 141-143.

16 ი. აქუბარდია, მხარეთა თანასწორობა და მოსამართლის როლი შეჯიბრებით სამართალწარმოებაში, წიგნში მზია ლეკვეიშვილის 85 წლის საიუბილეო კრებული, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2014, გვ. 130-146.

17 ჯ. გახოკიძე, მ. ბაძაღუა, ზ. მელქაძე, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეფორმირება: პრობლემები და გადაჭრის გზები, შ. ფაფიაშვილის 80 წლის საიუბილეო კრებული, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2015 წ., გვ. 79

შეუძლებელია არ შეეცხოთ შინაგან საქმეთა მინისტრის 2006 წლის №103 და 113 მეტად მტკივნეულ და კანონშეუსაბამო ბრძანებებს, რომლითაც შემოღებული იქნა ისეთი ინსტიტუტები, როგორიცაა “დეტექტივ-გამომძიებელი”, “დეტექტივ-გამომძიებლის თანაშემწე”, და “უბნის ინსპექტორ-გამომძიებელი”, რომლებიც უფლებამოსილნი არიან აწარმოონ გამოძიება.

არც ერთ ხსენებულ სახელმწიფო მოხელეს მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა არ იცნობს, კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე; 100-135-ე მუხლებით გამოძიების ჩამტარებელ პირად მოხსენებულია მხოლოდ პროკურორი და გამომძიებელი.

ამდენად, საპროცესო კანონმდებლობიდან გამომდინარე, **აღნიშნული მოხელეები ითვლებიან არაუფლებამოსილ პირებად და მათ არ უნდა ჰქონდეთ არავითარი უფლებამოსილება გამოძიების ჩატარებისა**,¹⁸ რადგან, რბილად რომ ვთქვათ, მოქმედ საპროცესო კანონმდებლობასთან შეუსაბამობაში არიან.

მოქმედი საპროცესო კოდექსის სიახლეა ისიც, რომ შესამჩნევად გაფართოვდა გამოძიების სტადიაზე სასამართლო კონტროლი. გარდა იმისა, რომ მხოლოდ სასამართლო უფლებამოსილი პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე თავისი განჩინებით უფლება მისცეს გამომძიებელს ჩაატაროს ადამიანის უფლებების შემზღუდველი საგამომძიებო მოქმედებები, სასამართლოს კომპეტენციაში გადავიდა ასევე მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობის საკითხის გადაწყვეტა. მაშინ, როდესაც ადრე მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით ამის უფლებით გამომძიებელიც და პროკურორიც სარგებლობდა.

მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობის თავისებურება ისაა, რომ გამოძიების სტადიიდანვე (სისხლისსამართლებრივი დევნა) იწყება შეჯიბრებითობის პრინციპის რეალიზაცია, რაც იმით გამოიხატება, რომ როგორც ბრალდების, ისე დაცვის მხარეს თანაბარი უფლებები გააჩნიათ საგამომძიებო მოქმედებების საშუალებით შეკრიბონ მტკიცებულებები. თუკი ადრე დაცვის მხარე უფლებამოსილი არ იყო შუამდგომლობით მიემართა სასამართლოსთვის ჩხრეკის ან ამოღების ჩატარების მოთხოვნით, საპროცესო კოდექსში შესული ცვლილებებით მათ ამის უფლება უკვე გააჩნიათ. ბრალდებისა და დაცვის მხარის უფლებამოსილებები საგამომძიებო მოქმედებათა ჩატარებისა და მტკიცებულებათა შეკრების მიმართებით ერთმანეთს გაუთანაბრდა, ამასთანავე დაცვის მხარის მტკიცებულებები გამოკვლეული უნდა იყოს იმავე პირობებში, რა პირობებშიც ხდება

ბრალდების მხარის მტკიცებულებების გამოკვლევა (სსსკ 38-ე მუხლის მე-14 ნაწილი). უფრო მეტიც, ბრალდებისა და დაცვის მხარის მიერ შეკრიბილ მტკიცებულებებს თანაბარი იურიდიული ძალა გააჩნიათ (სსსკ 39-ე მუხლის I ნაწილი). აღნიშნულის გამო გამომძიებლის უფლებამოსილებაც შეიცვალა: მართალია, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, გამომძიებელი ვალდებულია გამოძიება ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად აწარმოოს, მაგრამ, ვინაიდან გამომძიებელი ბრალდების მხარეა, მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა წინა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსისაგან განსხვავებით, აღარ ავალდებულებს მას გამოიკვლიოს ბრალდების გამამართლებელი მტკიცებულებები ან დაადგინოს შემამსუბუქებელი გარემოებები.

ამ მხრივ, საინტერესო შეხედულება აქვს გამოთქმული პროფ. ი. აქუბარდიას იმის შესახებ, რომ რამდენადაც საქართველოს სსსკ მე-3 მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, გამომძიებელი, პროკურორთან ერთად ბრალდების მხარედ გვევლინება, საპროცესო კანონმდებლობა მას აღარ ავალდებულებს არც ბრალდების გამამართლებელი მტკიცებულების და არც პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი გარემოებების დადგენას. მის ფუნქციებში შედის მხოლოდ ბრალდების მტკიცებულებათა მოპოვება.

გამომძიებელი ობიექტური და მიუკერძოებელი იქნება მხოლოდ მაშინ, თუ საპროცესო კანონმდებლობით დაეკისრება როგორც ბრალდების გამამტყუნებელი, ასევე გამამართლებელი მტკიცებულებების შეკრება, როგორც დამამძიმებელი, ასევე გამამართლებელი გარემოების დადგენა, ხოლო ისეთ პირობებში, როდესაც გამომძიებელი ბრალდების მხარეა, მკვლევარის აზრით, შეუძლებელია ვისაუბროთ მის ობიექტურობასა და მიუკერძოებლობაზე, რის გამოც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ფაქტობრივად ეწინააღმდეგება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-6 ნაწილს,¹⁹ რასაც არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ.

ამდენად, საპროცესო კანონმდებლობის ანალიზიდან შეიძლება გავაკეთოთ დასკვნა, რომ ვინაიდან გამომძიებელი ბრალდების მხარეა, მის ფუნქციაში, უპირველეს ყოვლისა, ბრალდების მტკიცებულებათა შეკრება უნდა შედიოდეს, მაგრამ ვალდებულია გამოძიება აწარმოოს ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად.

ამასთანავე, ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ არ არის გამორიცხული, გამომძიებელმა სისხლისსამართლებრივი დევნის სტადიაზე შეკრიბოს არა

18 ჯ. გაბოკიძე, ი. გაბისონია, მ. მამნიაშვილი, პ. მონიავა, საგამომძიებო სამართალი, წიგნი პირველი, გამ. „იურიტების სამყარო“, თბილისი 2018, გვ. 154-155.

19 ი. აქუბარდია, მხარეთა თანასწორობა და მოსამართლის როლი შეჯიბრებით სამართალწარმოებაში, წიგნში მზია ლეკვეიშვილი 80, საიუბილეო კრებული, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2014, გვ. 136-137.

მარტო ბრალდებულის გამამტყუნებელი მტკიცებულებები და მისი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებები, არამედ, ასევე, ბრალდებულის გამამართლებელი მტკიცებულებები, ანდა მისი პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი გარემოებები. ასეთი პირობების არსებობისას გამომძიებელმა, ალბათ (თუმცა საპროცესო კანონმდებლობა ამას არ ავალდებულებს), უნდა გამოიჩინოს “ობიექტურობა” თუ არა გულისხმიერება მაინც. იგნორირება არ მოახდინოს ასეთი სახის მტკიცებულებაზე, თუ არ შეამოწმებს მათ რეალობას, უკიდურეს შემთხვევაში არ უნდა დამალოს მაინც და გადასცეს დაცვის მხარეს (სსსკ 83-ე მუხლი), რაც შესაძლებელია შემდგომ, პროკურორის მხრიდან სისხლსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის საფუძველიც გახდეს.

ისეთ პირობებში, როდესაც მხარეებს საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას თანაბარი უფლებები აქვთ, ისმის ლოგიკური შეკითხვა, კერძოდ, რა საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების შესაძლებლობა აქვს დაცვის მხარეს დამოუკიდებლად?

ვფიქრობთ, ამ საკითხის გარკვევას ნათელს ჰფენს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 38-ე მუხლის მე-7 ნაწილის ინტერპრეტაცია, რომლის თანახმადაც, ბრალდებულს უფლება აქვს დამოუკიდებლად ან ადვოკატის მეშვეობით ჩაატაროს გამოძიება, კანონიერად მოიპოვოს და წარადგინოს მტკიცებულება საპროცესო კოდექსის დადგენილი წესით; მოითხოვოს საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება და გამოითხოვოს მტკიცებულება, რომელიც საჭიროა ბრალდების უარსაყოფად ან პასუხისმგებლობის შესამსუბუქებლად; მონაწილეობა მიიღოს მისი ან/და მისი ადვოკატის შუამდგომლობით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებებში; მოითხოვოს ადვოკატის დასწრება მისი მონაწილეობით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებების დროს. თუმცაღა ისიც უნდა ითქვას, რომ საპროცესო კანონმდებლობა უშვებს დაცვის მხრიდან ნებისმიერი საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებას, გარდა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების, საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის, გადაუდებელი აუცილებლობისას საგამოძიებო მოქმედების (სსსკ 112-ე მუხლის მე-5 ნაწ.), რომელთა ჩატარების ექსკლუზიური უფლებით მხოლოდ ბრალდების მხარე სარგებლობს.

მხარეები საგამოძიებო მოქმედებას ატარებენ საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით და დადგენილ ფარგლებში. ამ მიმართულებით ნოვაციას წარმოადგენს ის, რომ დაცვის მხარის დასაბუთებული შუამდგომლობით, სასამართლო განჩი-

ნების საფუძველზე, საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს გამომძიებელი, რომელიც არ შეიძლება იყოს იგივე პირი, რომელიც მოცემული საქმის გამოძიებას აწარმოებს, ასეთ შემთხვევაში გამომძიებელი უნდა **შეარჩიოს საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელმა**, რომლის ვინაობა და საკონტაქტო მონაცემები დაცვის მხარეს უნდა ეცნობოს შუამდგომლობით მოთხოვნილი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებამდე,²⁰ რადგანაც საქართველოს სსსკ 59-ე მუხლის თანახმად სისხლის სამართლის საქმეში მონაწილე გამომძიებელი მონაწილეობას ვერ მიიღებს დაცვის მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლო განჩინებით ჩასატარებელ საგამოძიებო მოქმედებაში, თუკი არ არსებობს დაცვის მხარის წინასწარი წერილობითი თანხმობა.

ამდენად, საპროცესო კოდექსში შესული ცვლილებებით შესაძლებელია ერთსა და იმავე საქმეზე მტკიცებულებები გამოიკვლიოს ორმა სხვადასხვა გამომძიებელმა. ერთმა, რომელსაც საქმე აქვს წარმოებაში და წარმოადგენს ბრალდების მხარეს და მეორემ, რომელმაც უნდა ჩაატაროს სასამართლო განჩინებით მოთხოვნილი საგამოძიებო მოქმედება.

აქედან გამომდინარე, კიდევ ერთხელ ვრწმუნდებით რომ უმჯობესია გამოძიება ჩაატაროს არა ორმა, არამედ ერთმა გამომძიებელმა, რომელიც არ იქნება არც ბრალდების და არც დაცვის მხარე, იქნება დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი თანამდებობის პირი.

აქვე უნდა შევნიშნოთ ისიც, რომ საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით, საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელის უფლებამოსილება ჰაერშია გამოკიდებული და მხოლოდ ზემოაღნიშნული მცირეოდენი რეგულაციებით კმაყოფილდება. არადა, გამოძიების სწორი ორგანიზაციის, მისი შეუფერხებლად, ოპერატიულად და სწორად განხორციელების თვალსაზრისით, საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელის ინსტიტუტი ნამდვილად მნიშვნელოვანია, იმსახურებს მეტ ყურადღებას და საპროცესო კანონმდებლობის მიღმა მისი დატოვება არაფრით არ არის გამართლებული.

ყურადსაღებია ის გარემოებაც, რომ გამომძიებელთა სპეციალიზაციის ინსტიტუტი მოშლილია და ამოვარდნილია პროკურატურისა და საგამოძიებო ორგანოების ფუნქციებიდან.

გამოძიების ორგანიზაციის გაუმჯობესებისა და გამომძიებლის სტატუსის ამგვარი რეგულაცია, უდავოა ხელს შეუწყობდა სისხლის სამართალწარმოების პროცესში შეჯიბრებითობის პრინციპის უკეთ და რეალურად განხორციელებას.²¹

20 ჯ. გახოკიძე, ი. გაბისონია, მ. მამნიაშვილი, პ. მონიავა, საგამოძიებო სამართალი, წიგნი პირველი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2018, გვ. 261-266.

21 ჯ. გახოკიძე, მ. მამნიაშვილი, პ. მონიავა, თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპის რეალიზაციის პრობლემები ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში. თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომების კრებული 2017, 8, გვ. 11-24.

ფიქციას წარმოადგენს, ასევე, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის მე-3 ნაწილის რეგულაცია იმის შესახებ, რომ თუ გამოძიებული არ ეთანხმება პროკურორის მითითებას, მას უფლება აქვს საქმე და თავისი მოსაზრება წერილობით წარუდგინოს ზემდგომ პროკურორს. ზემდგომ პროკურორს შეუძლია გააუქმოს ქვემდგომი პროკურორის მითითება ან გამოძიება სხვა გამოძიებელს დაავალოს. ზემდგომი პროკურორის გადაწყვეტილება საბოლოოა.

შეუძლებლად და უბრალოდ ულოგიკოდ მიგვაჩნია ისეთი შემთხვევა, როდესაც გამოძიებელს გამოძიებისა თუ სისხლისსამართლებრივი დევნის სტადიაზე არა აქვს შესაძლებლობა დამოუკიდებლად მიიღოს რაიმე სახის გადაწყვეტილება (გარდა საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარებისა), საპროცესო ხელმძღვანელი პროკურორის ნებართვის გარეშე დასაკითხ პირს დაუსვას შეკითხვები (როგორც ეს მახინჯი მოვლენა დამკვიდრდა პრაქტიკაში) და ა.შ. და ზოგადად, როდესაც მას სისხლის სამართალწარმოების პროცესში ფაქტობრივად არავითარი უფლებამოსილება არ გააჩნია, თუნდაც სურვილის დონეზეც კი გაუჩნდეს პრეტენზია პროკურორის მიერ მიცემული მითითების გასაჩივრების შესახებ. ამკარაა, ეს მუხლი მკვედარშობილია და მას პრაქტიკაში რეალიზაცია არ უწერია.

გამომძიებელი უფლებამოსილია ჩაატაროს საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ყველა საგამოძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედება, გარდა იმ მოქმედებისა, რომლის ჩატარებაც პროკურორის კომპეტენციაა. საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარებისას გამოძიებელი ვალდებულია განუხრელად შეასრულოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 111-135-ე მუხლების მოთხოვნები. ამასთანავე, თუ პროკურორი უშუალოდ ახორციელებს გამოძიებას, სარგებლობს გამოძიებლის სტატუსით.

საქმის გამოძიების პროცესში გამოძიებელი უფლებამოსილია შესაბამის ორგანოს მისცეს წერილობითი მითითება დაკავებულთა და დაპატიმრებულთა გამოძიების ადგილზე მიყვანის შესახებ.

ამასთანავე, გამოძიებელი სისხლის სამართლის საქმის სპეციფიკიდან გამომდინარე, თვითონ განსაზღვრავს, თუ რა საგამოძიებო მოქმედებებია ჩასატარებელი, ის ასევე უფლებამოსილია ჩაატაროს რევიზია, ინვენტარიზაცია, საუწყებო შემოწმება ან/და გამოითხოვოს საქმისათვის მნიშვნელოვანი ესა თუ ის დოკუმენტი, სხვა გამოძიებლისათვის საგამოძიებო დავალების მიცემის თხოვნით მიმართოს საპროცესო ხელმძღვანელ პროკურორს, ცალკეული საგამოძიებო მოქმედებათა ჩასატარებლად მიიწვიოს თარჯიმანი, ექსპერტი, ამოსაცნობი პირი.

სისხლის სამართლის საქმის აღდგენის მიზნით, წერილობით მიმართოს შესაბამის ორგანოს ან და-

წესებულებას საჭირო მასალების ან/და ინფორმაციის გადაცემის მოთხოვნით, აგრეთვე სრული მოცულობით ჩაატაროს საპროცესო მოქმედებები.

თუკი გასაჩივრებულია გამოძიებლის ესა თუ ის მოქმედება, ის ვალდებულია გადაუგზავნოს საჩივარი და სისხლის სამართლის საქმის მასალები საპროცესო ხელმძღვანელ პროკურორს ან სასამართლოს.

როგორც დავინახეთ, გამოძიებელი საპროცესო კანონმდებლობით ბრალდების მხარედ მოიაზრება (სსსკ მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი), ერთი შეხედვით შეიძლება წარმოვიდგინოთ თითქოს ის მხოლოდ ბრალდების ფუნქციას ახორციელებს, მაგრამ თუ ღრმად გავაანალიზებთ საპროცესო კანონმდებლობას და ჩავუღრმავდებით პრობლემის არსს, დავინახავთ, რომ გამოძიებლის ცალკეული უფლებამოსილება სხვა არაფერია, თუ არა სასამართლო ფუნქციის გამოვლენა.²² შეჯიბრებითობის პროცესი გულისხმობს სამმხრივი სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობას, ვინაიდან სისხლისსამართლებრივ დევნასა და დაცვას შორის დგას ნეიტრალური არბიტრი – სასამართლო ორგანო, რომელიც სისხლის სამართლის საქმეზე იღებს ყველა ძირითად გადაწყვეტილებას. ამგვარი არბიტრის არარსებობის შემთხვევაში ბრალდებული და ადვოკატი არათანაბარ მდგომარეობაში აღმოჩნდებოდნენ საგამოძიებო ორგანოსა და პროკურორთან მიმართებით. რა რაოდენობის უფლებებიც უნდა იყოს დეკლარირებული საპროცესო კანონმდებლობაში ბრალდებულისა და ადვოკატის სასარგებლოდ, მათი პრაქტიკული რეალიზაციის პროცესში მაინც ძალზე ბევრი იქნება დამოკიდებული გამოძიებასა და სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქციის განმახორციელებელი ორგანოს ნებაზე. ამიტომ სასამართლო ფუნქცია (მართლმსაჯულების ფუნქცია) შეჯიბრებითობის პროცესში თეორიული თვალსაზრისით გულისხმობს არა მარტო საქმის სასამართლოში არსებით განხილვასა და საბოლოოდ განაჩენის დადგენას, არამედ მისი საქმიანობის ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქციის ქვაკუთხედი, ასევე გამოძიების სტადიაზე შუალედური საკითხების გადაწყვეტა, რომელიც უშუალოდ დაკავშირებულია პირის ბრალეულობის საკითხის გადაწყვეტასთან. შეჯიბრებითობის პროცესის პირობებში მხოლოდ სასამართლოა უფლებამოსილი ბრალდებულის მიმართ გამოიყენოს საპროცესო ხასიათის იძულებითი ღონისძიებები (უპირველეს ყოვლისა, აღკვეთის ღონისძიების შეფარდება), ასევე, ადვოკატის აცილება. ბრალდების მხარემ შეჯიბრებითობის პროცესის პირობებში თავისი პროცესუალური მოწინააღმდეგის მიმართ არ უნდა გამოიყენოს ისეთი სახის ღონისძიებები, რომლითაც შეიძლება შეიზღუდოს თანასწორობის პრინციპი (გამონაკლისია დაკავება), გამომ-

22 Уголовный процесс, под ред. А.В. Смирнова, изд. КНОУРС, 2007, стр. 106-107

ძიებული და პროკურორი სასამართლოს ნებართვის გარეშე ვერ ჩაატარებენ ისეთ საგამოძიებო თუ პროცესუალურ მოქმედებებს, რომლითაც იზღუდება ადამიანის კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებები (ჩხრეკა, ამოღება და სხვ.), ამასთანავე, ბრალდებულს უფლება აქვს გამომძიებლის და პროკურორის მოქმედება, საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული შემთხვევებში, გაასაჩივროს სასამართლოში (სსსკ 38-ე მუხლის მე-15 ნაწილი). მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხს წყვეტს მხოლოდ სასამართლო (სსსკ 72-ე მუხლის მე-5 ნაწილი), და ბოლოს, გამომძიებელი ვალდებულია შეასრულოს სასამართლოს განჩინება.

ყოველივე აღნიშნულისა გამო ვფიქრობთ, გვაქვს სრული საფუძველი იმისა, რომ გავაკეთოთ დასკვნა: საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პროკურორი წარმოადგენს არა მხოლოდ სისხლის სამართლებრივი დევნის დისკრეციულად განმახორციელებელ სუბიექტს, არამედ, ამავე დროს, ის გამომძიებლის ფუნქციასაც ასრულებს, ხოლო გამომძიებელი არ არის გამომძიებელი. ყოველივე ეს, საგამოძიებო ფუნქციით აღჭურვილ უწყებებში, იწვევს საგამოძიებო და ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების შერწყმას, აღრევასა და გაიგივებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აქუბარდია ი., მხარეთა თანასწორობა და მოსამართლის როლი შეჯიბრებით სამართალწარმოებაში, წიგნში მზია ლეკვეიშვილის 85 წლის საიუბილეო კრებული, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2014
2. გაბისონია ი. პროკურორის სტატუსი საზღვარგარეთ და საქართველოში, თბ., 1999, გვ. 259-260, მიიღო სტატია „სისხლის სამართალწარმოების გამართების თანამედროვე პრობლემები“ (კომპაქტური სქემატური ფორმატი) წიგნში „სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები“, თსუ, 2003
3. გახოკიძე ჯ., ლეკიაშვილი დ., ნოვაციები საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში, სისხლის სამართლის პროცესის და სისხლის სამართლის პოლიტიკის აქტუალური პრობლემები, საგამომძიებოსახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2012
4. გახოკიძე ჯ., გაბისონია ი., მამნიაშვილი მ., მონიავა პ. საგამომძიებო სამართალი, წიგნი პირველი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2018
5. გახოკიძე ჯ., მამნიაშვილი მ., გამომძიებელი, წიგნში საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი ნაწილი), ავტ. კოლექტივი ჯ. გახოკიძის, მ. მამნიაშვილის, ი. გაბისონიას რედაქციით, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2015
6. გახოკიძე ჯ., ბაძალუა მ., მელქაძე ზ., საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეფორმირება: პრობლემები და გადაჭრის გზები, შ. ფაფიაშვილის 80 წლის საიუბილეო კრებული, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2015
7. გახოკიძე ჯ., მამნიაშვილი მ., მონიავა პ. თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპის რეალიზაციის პრობლემები ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში. თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომების კრებული 2017
8. გოგშელიძე რ., როგორი უნდა იყოს გამომძიებლის ხვალისდელი დღე? წიგნში „სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები“, თსუ, 2003
9. იოსავა ე., მამნიაშვილი მ. უფლებები ჩამოგვართვეს, მაინც ჩვენ გვედავებია, გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1997, №282.
10. კერესელიძე კ., საგამომძიებო ფუნქცია და წინასწარი გამოძიება საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესში. წიგნში „სახელმწიფოსა და სამართლის აქტუალური პრობლემები“, თსუ, 2003
11. მამნიაშვილი თ., გამომძიებლის სტატუსის სრულყოფის ცალკეული პრობლემები, საერთაშორისო სამეცნიერო კრებული „მარჯი“, N2
12. მამნიაშვილი მ., ახალი სისხლის სამართლის პროცესის ცალკეული ასპექტები, სისხლის სამართლის პროცესისა და სისხლის სამართლის პოლიტიკის აქტუალური პრობლემები, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2012
13. მამნიაშვილი მ., გამომძიებლის უფლებამოსილების ზოგიერთი კონცეპტუალური საკითხი, სოხუმის უნივერსიტეტის შრომები, ტ. I. 2007
14. ლალიაშვილი თ., საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, გამ. „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2015
15. საქმე NN#1712207130003, ბათუმის სასამართლო
16. საქმე №01023114001, ზ. გ.-ის ბრალდების საქმე
17. სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, რ. გოგშელიძის რედაქციით, გამ. „სამართალი“, თბილისი, 2008.
18. ქარქაძე გ. ასეთი გამომძიებელი ღმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროთ“, გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1997 წ., 11 ნოემბერი, №282.
19. ხუციშვილი ს., პროკურორი და გამოძიების პროცესუალურ-ორგანიზაციული თავისებურებები, წარდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, სტუ, 2015, გვ. 72-73.
20. ფაფიაშვილი შ., სისხლის სამართლის საქმისა და სისხლის სამართლებრივი დევნის აღძვრის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში. თბილისი, 1999, გვ. 18.
21. Уголовный процесс, под ред. А.В. Смирнова, изд. КНОУРС, 2007, стр. 106-107